

23. 12. 2003

ID: 22514

Věcná správnost rozhodnutí

Věcnou správností se rozumí jak správnost skutkových zjištění, tak správnost právního posouzení.

Věcnou správností se rozumí jak správnost skutkových zjištění, tak správnost právního posouzení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 408/2002, ze dne 3.2.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyň: a) E. V., b) H. G. W., obou zastoupených advokátkou, proti žalovanému M. M., státnímu podniku, zastoupenému obecným zmocněncem, o vydání věci, vedené u Okresního soudu v Šumperku pod sp.zn. 9 C 329/95, o dovolání žalobkyň proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. prosince 2001, č.j. 3 Co 511/2001-200, tak, že zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. prosince 2001, č.j. 3 Co 511/2001 - 200, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhaly žalobou , podanou u soudu dne 9.10.1995, aby žalovanému byla uložena povinnost uzavřít s nimi dohodu o vydání nemovitostí blíže označených v rozsudku soudu prvního stupně. Svůj restituční nárok odvozovaly jako dědičky od oprávněné B. G., která byla jejich babičkou a která byla oprávněnou osobou podle § 3 odst. 2 písm. d) zákona č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění před novelami (dále jen zákon o mimosoudních rehabilitacích). B. G., svůj nárok na vydání bývalého židovského majetku - majetku firmy bratří G. v M. - u žalovaného uplatnila ještě před účinností zákona č. [87/1991](#) Sb. o mimosoudních rehabilitacích. Zemřela dne 1.12.1992, aniž by stačila svůj nárok uplatnit u soudu. Do jejich práv vstoupily jako dědičky žalobkyně. Majetek byl po válce výměrem Zemského národního výboru v B. ze dne 18. března 1947 č.j. 2606-IVa/29-47 podle § 24 dekretu prezidenta č. 5/1945 Sb. vrácen O. a K. G. Takto restituovaný majetek byl znárodněn podle předpisů o znárodnění z let 1945 až 1948 (podle dekretu prezidenta republiky z 24.10.1945 č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků ve znění čl. II zákona z 28.4.1948 č.114/1948 Sb.) aniž byla za něj poskytnuta náhrada.

Po té, co restituční nároky žalobkyň nebyly uspokojeny v zákonné lhůtě způsobem uvedeným v ustanovení § 47 zákona č. [92/1991](#) Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, a posléze podle ustanovení zákona č. [87/1991](#) Sb., uplatnily svůj nárok u soudu.

Okresní soud v Šumperku rozsudkem ze dne 29. února 2000, č.j. 9 C 329/95 - 171, zamítl návrh žalobkyň na vydání nemovitostí v k.ú. M. v rozsudku blíže označených. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně při rozhodování vycházel ze zjištění, že nárok žalobkyň bylo možné za splnění

dalších zákonných podmínek uplatnit podle zákona č. [87/1991](#) Sb., ve znění zákona č. [116/1994](#) Sb. o mimosoudních rehabilitacích, kterým byl rozšířen okruh oprávněných osob a stanoveny pro tyto osoby nové lhůty k uplatnění nároku. Dospěl k závěru, že restituční nárok žalobkyň lze podřadit pod ustanovení § 3 odst. 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích ve znění novely uvedené výše, neboť nemovitosti byly převedeny původními vlastníky M. a A. G. v době nesvobody z důvodů rasové perzekuce na německou firmu. Žádosti původních vlastníků a rovněž synů jednoho z nich - O. a K. G. - na vydání nemovitostí podle dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. a podle zákona č. 128/1946 Sb. bylo sice vyhověno rozhodnutím Zemského národního výboru v B. z 18.3.1947, toto rozhodnutí však bylo po té, co již nemovitosti byly znárodněny, zrušeno rozhodnutím Správního soudu v Bratislavě ze dne 2.2.1950, jak soud zjistil z důkazu provedeného spisem Okresního soudu v Šumperku sp.zn. 10 C 207/95. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že se vlastnictví původního vlastníka neobnovilo a nárok na jeho vrácení nebyl po 25.2.1948 uspokojen z důvodů politické perzekuce nebo postupu porušujícího lidská práva a svobody. Žalobkyně by měly na jeho vydání nárok, kdyby splňovaly všechny zákonné předpoklady oprávněné osoby podle § 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích ve znění zákona č. [116/1994](#) Sb. Žalobkyně nejsou občankami České republiky a proto i když ve lhůtách stanovených zákonem o mimosoudních rehabilitacích ve znění zákona č. [116/1994](#) Sb. uplatnily u žalovaného výzvu k vydání věci a posléze i nárok u soudu, nelze je považovat za oprávněné osoby podle citovaného zákonného ustanovení a jejich nárok podle zákona o mimosoudních rehabilitacích nevznikl.

Soud prvního stupně také uvedl, že pokud eventuálně žalobkyně tvrdí, že předmětný nárok uplatnily jako dědičky po oprávněné B. G. podle zákona o mimosoudních rehabilitacích v původním znění, rovněž by nemohly být úspěšné, protože tato mohla svůj nárok uplatnit podáním žaloby u soudu pouze během svého života, což však neučinila a její smrtí nárok oprávněné osoby zanikl.

K odvolání žalobkyň Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 17. prosince 2001, č.j. 3 Co 511/2001 - 200, potvrdil rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 29. února 2000, č.j. 9 C 329/95 - 171, a dále rozhodl, že nevyhovuje návrhu žalobkyň na vyslovení přípustnosti dovolání.

Krajský soud po doplnění dokazování listinou, označenou účastníky za výzvu B. G. k vydání věci, dospěl k závěru, že okresní soud přes jistou nepřiléhavost svých dílčích právních závěrů nakonec nepochybil pokud návrh v celém rozsahu zamítl. Odvolací soud vycházel z toho, že žalobkyně se svého nároku nedomáhaly jako osoby oprávněné, ale jako dědičky zemřelé B. G., kterou za splnění všech zákonem požadovaných podmínek by bylo možné považovat za oprávněnou osobu podle § 3 odst. 2 písm. d) zákona o mimosoudních rehabilitacích v původním znění (tj. ve znění před změnami provedenými zákonem č. [264/1992](#) Sb. a násl.), neboť byla matkou K. a O. G., jejichž věci přešly do vlastnictví státu podle ustanovení § 6 uvedeného zákona. Odvolací soud uzavřel, že pokud B. G. měla bydliště na území České republiky a měla české občanství, pak z hlediska vzniku a uplatňování nároku se na její osobu jednoznačně vztahoval zák. č. [87/1991](#) Sb. v původním znění a nebylo možné použít zákon č. [87/1991](#) Sb. ve znění novely č. [116/1994](#) Sb., z jehož znění vycházel soud prvního stupně.

Odvolací soud, i když vyslovil pochybnosti o tom, zda výzva B. G. splňuje všechny náležitosti právního úkonu (§ 37 obč. zák. a § 5 zák. č. [87/1991](#) Sb.) při svých úvahách dospěl k závěru, že i kdyby se připustilo, že výzva má všechny náležitosti stanovené zákonem a byl jí nárok uplatněn včas (viz odůvodnění rozsudku odvolacího soudu), nárok zanikl v důsledku neuplatnění práva v zákonné prekluzivní lhůtě u soudu stanovené v ustanovení § 5 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích v

původním znění. Tato jednoroční prekluzivní lhůta uplynula dne 1.4.1992, kdy po celou dobu běhu této lhůty byla B. G. naživu a zemřela až 1.12.1992. Odvolací soud uzavřel, že v důsledku neuplatnění nároku v jednoroční prekluzivní lhůtě u soudu, nárok B. G. dnem 1.4.1992 zanikl a nebylo již co dědit.

Odvolací soud poukázal i na tu skutečnost, že pokud by B. G. nesplňovala v okamžiku podání výzvy podmínku trvalého pobytu na území tehdejší České a Slovenské Federativní Republiky, nemohla by být oprávněnou osobou a v důsledku zákazu retroaktivity je pro posouzení věci zcela nerozhodné, že tato podmínka byla změněna nálezem Ústavního soudu České republiky č. [164/1994](#) Sb. s účinností od 1.11.1994, neboť B. G. se zmíněného nálezu nedožila.

Odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí o nepřipuštění dovolání tím, že otázku, zda uplatněný nárok přechází na dědice nebo zanikl v důsledku jeho neuplatnění u soudu v propadlé lhůtě, nelze považovat za otázku po právní stránce zásadního významu a otázka, zda dědicové musí splňovat podmínku státního občanství, nebyla rozhodnutím odvolacího soudu řešena vůbec.

Žalobkyně napadly pravomocný rozsudek odvolacího soudu včas podaným dovoláním a navrhly jeho zrušení. Přípustnost dovolání dovozovaly jednak z ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.), přičemž důvody dovolání spatřovaly v nesprávném právním posouzení věci (§ 241 odst. 3 písm.d) o.s.ř.) a dále v tom, že rozhodnutí vychází ze skutkového stavu, který nemá oporu v provedeném dokazování (§ 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř.) a dále přípustnost dovozovaly z ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o.s.ř., neboť jim byla dle jejich názoru postupem soudu odňata možnost jednat před soudem.

K přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o.s.ř. žalobkyně uvedly zcela odlišné důvody od důvodů, pro které navrhovaly připuštění dovolání před odvolacím soudem, neboť za otázku zásadního právního významu označily okolnost, že odvolací soud si neujasněl, že v daném případě lhůty pro uplatnění nároku u soudu bylo nutno odvozovat až od nálezu Ústavního soudu České republiky č. [164/1994](#) Sb. a podle tohoto nálezu byla oprávněná, respektive její dědičky, oprávněny podat návrh u soudu až do 31.10.1995 a tato lhůta byla zachována. Krajský soud tedy pochybil, když dospěl k závěru, že nárok je prekludován, když nebyl uplatněn u soudu v jednoroční lhůtě stanovené zákonem č.[87/1991](#) Sb. v původním znění.

Zmatečnost rozhodnutí odvolacího soudu žalobkyně spatřovaly v tom, že odvolací soud sice potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, ale své rozhodnutí postavil na jiném právním posouzení věci. Na skutková zjištění soudu prvního stupně aplikoval odvolací soud jiný právní předpis, než užil soud prvního stupně. Soud prvního stupně jejich návrh zamítl mimo jiné i proto, že smrtí B. G. její nárok zanikl a odvolací soud dospěl k závěru, že nárok B. G. nezankl její smrtí, ale zanikl proto, že jej v jednoroční prekluzivní lhůtě do 31.3.1992 neuplatnila u soudu i když v té době ještě žila a žalobkyně tedy nemají co dědit. Podle názoru žalobkyň se jedná o tzv. překvapivé rozhodnutí. Postupem odvolacího soudu jim byla odňata možnost jednat před soudem, neboť se nemohly k odlišnému právnímu posouzení věci vyjádřit. Odvolací soud rovněž svým rozhodnutím porušil zásadu dvojinstančního řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. Přechodných a závěrečných ustanovení zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád a některé další zákony).

Po zjištění, že dovolání splňuje obsahové i formální náležitosti vyžadované zákonem, že bylo podáno včas k tomu legitimovanými subjekty (žalobkyněmi), zastoupenými advokátem (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a 2 o.s.ř.) se nejprve zbýval tím, zda je dovolání přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.). Přípustnost dovolání u rozsudku je stanovena v ustanoveních §§ 237, 238 a 239 o.s.ř.

V posuzované věci odvolací soud výrokem ve věci samé potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterému nepředcházela žádná jiná (následně zrušená) rozhodnutí téhož soudu a současně nevyhověl návrhu žalobkyň na vyslovení přípustnosti dovolání, proto přichází v úvahu přípustnost dovolání podle § 239 odst. 2 a § 237 o.s.ř. Proti rozsudku odvolacího soudu podaly žalobkyně dovolání, jehož přípustnost odvozovaly od § 239 odst. 2 a od § 237 odst. 1 písm. f) o.s.ř. (o kterém bude pojednáno dále).

Podle § 239 odst. 2 o.s.ř. nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže odvolací soud dospěje k závěru, že rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

Přípustnost dovolání ve smyslu citovaného ustanovení je spjata se závěrem o zásadním významu rozsudku po stránce právní. Z toho také vyplývá, že dovolání může být připuštěno jen pro řešení právních otázek, přičemž způsobit dovolacím důvodem může být pouze důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Jestliže se přípustnost dovolání odvíjí od podmínky, že odvolací soud nevyhověl návrhu účastníků, aby dovolání bylo připuštěno pro řešení konkrétních právních otázek, na nichž rozhodnutí spočívá, musí se i účastníky uplatněný dovolací důvod týkat řešení právě těch právních otázek a jenom tyto otázky jsou otevřené přezkumu. Pokud účastnice neúspěšně navrhly vyslovení přípustnosti dovolání tak, že konkretizovaly určité právní otázky, které měly činit rozhodnutí po právní stránce zásadně významným - a to, zda nárok na vydání věci ve smyslu zákona č. [87/1991](#) Sb. může zaniknout v důsledku jeho neuplatnění u soudu z důvodu smrti oprávněné osoby, zda přechází na dědice, případně, zda dědicové musí splňovat podmínku občanství České republiky - pak aby mohlo být uvažováno o přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o.s.ř., musely by se dovolatelky dovolávat nesprávného právního posouzení právě jimi v návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání uvedených právních otázek. Protože se dovolatelky dovolávaly zcela jiných právních i skutkových otázek, nemohla být přípustnost dovolání na ustanovení § 239 odst. 2 o.s.ř. postavena [srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 2 Cdon 2054/97 (Právní rozhledy roč. 1998, č.10, str.520) a sp.zn. 20 Cdo 2429/2000].

Povinností odvolacího soudu je především zkoumat, a to i bez návrhu, zda rozhodnutí odvolacího soudu netrpí zmatečnými vadami uvedenými v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř.

Samy dovolatelky spatřují přípustnost dovolání i v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu trpí zmatečností vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o.s.ř., neboť jim byla v průběhu řízení nesprávným rozhodnutím soudu odňata možnost jednat před soudem. Dovolací soud pak dospěl k závěru, že v označené věci bylo řízení vadou podřaditelnou pod zmíněné ustanovení poznamenáno. Dovolání proti napadenému rozsudku je z toho důvodu přípustné i důvodné.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm.f) o.s.ř. je dovolání přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže účastníku řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem.

Dovolací soud vycházel z toho, že soud prvního stupně postavil své rozhodnutí na závěru, že restituční nárok žalobkyně jako oprávněných osob a rovněž lhůty k uplatnění tohoto nároku je třeba posuzovat na základě ustanovení zákona č. [87/1991](#) Sb. ve znění zákona č. [116/1994](#) Sb., kterým byl s účinností od 1.7.1994 rozšířen okruh oprávněných osob i na osoby, které měly v den přechodu věci na stát podle § 6 zákona č. [87/1991](#) Sb. na ni nárok podle dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově - právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb. pokud k převodu nebo přechodu vlastnického práva prohlášeným za neplatné podle těchto zvláštních předpisů došlo z důvodů rasové perzekuce a tento nárok nebyl po 25. únoru 1948 uspokojen z důvodů uvedených v § 2 odst. 1 písm. c) zákona o mimosoudních rehabilitacích. Soud prvního stupně po té uzavřel, že žalobkyně nesplňují jednu ze základních podmínek oprávněných osob, tj. podmínku státního občanství, neboť nejsou občankami České republiky. Dále soud prvního stupně pouze jednou větou poznamenal, aniž na tom postavil své rozhodnutí a aniž by odkázal na příslušná zákonná ustanovení vztahující se k nároku B. G., která zemřela ještě před účinností zákona č. [116/1994](#) Sb., že pokud žalobkyně eventuálně tvrdí, že předmětný nárok uplatnila jako dědičky po oprávněné B. G., ta by mohla uplatnit svůj nárok podáním žaloby u soudu v průběhu svého života, ale protože tak neučinila, zanikl nárok její smrtí. Jinými slovy tedy soud prvního stupně řekl, že nárok uplatněný u povinné osoby smrtí oprávněné osoby zaniká a nedědí se.

Naproti tomu odvolací soud vycházel z toho, že nárok uplatněný u povinné osoby se dědí, v důsledku čehož žalobkyně nejsou oprávněnými osobami, ale dědičkami po oprávněné B. G. Nárok oprávněné osoby B. G. pak posuzoval podle ustanovení zákona č. [87/1991](#) Sb. v původním znění (tj. před novelou provedenou zákonem č. [267/1992](#) Sb. a násl.) a rovněž lhůty posuzoval podle zmíněného zákona, přičemž dospěl k závěru, že pokud by B. G. splňovala všechny náležitosti oprávněné osoby, mohla by uplatnit svůj restituční nárok u soudu podle § 5 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích ve lhůtě jednoho roku od účinnosti uvedeného zákona, to je do 1.4.1992. Protože tak neučinila, ač po celou dobu běhu lhůty byla živa (zemřela dne 1.12.1992), její nárok neuplatněním v jednorozhodnutí prekluzivní lhůtě zanikl a žalobkyně neměly co dědit.

Z výše uvedeného dovolací soud uzavřel, že odvolací soud ačkoliv rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil, změnil právní posouzení věci, použil jiný právní předpis (myšleno zákon č. [87/1991](#) Sb. před změnami provedenými zejména zákonem č. [116/1994](#) Sb.), vycházel z jiného okruhu oprávněných osob, z jiných lhůt i z jiného závěru týkajícího se dědění restitučního nároku, proto pochybil, když potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný (§ 219 o.s.ř.), když věcnou správností se rozumí jak správnost skutkových zjištění, tak správnost právního posouzení. Změna právního náhledu, jež ale změnu rozhodnutí soudu prvního stupně neopodstatňuje, je důvodem

kasačního rozhodnutí odvolacího soudu (§ 221 o.s.ř.), neboť účastníkům musí být dána možnost k tomuto novému posouzení se vyjádřit a uplatnit námitky. Navíc odvolací soud svým postupem v průběhu řízení porušil zásadu dvojinstančního řízení (viz nálezy Ústavního soudu ČR publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sp.zn. III. ÚS 4/97 uveřejněný ve svazku č.20, pod č. 164, sp.zn. IV. ÚS 218/95 uveřejněný ve svazku č. 9, pod č. 160, sp.zn.III. ÚS 139/98 uveřejněný ve svazku č. 12, pod č. 106) . Pro úplnost dovolací soud uvádí, že otázkou děditelnosti restitučních nároků uplatněných včas u povinné osoby se Nejvyšší soud zabýval ve svém stanovisku sp.zn. Cpjn 50/93 uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34/1993, v němž dospěl k závěru, zemřela-li osoba uvedená v ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. [87/1991](#) Sb. po té, co byl touto osobou uplatněn nárok anebo už s ní byla uzavřena dohoda o vydání věci ve smyslu § 5 odst. 3 citovaného zákona, stávají se nároky z této dohody předmětem dědictví po ní a do jejich práv mohou osoby uvedené v § 3 odst. 2 citovaného zákona vstoupit jen jako dědicové oprávněné osoby. Pokud pak jde o otázku jakou právní úpravou se nárok žalobkyně řídí Nejvyšší soud odkazuje na zásadu iura novit curia vyplývající z čl. 90 Ústavy České republiky (srov. nálezy Ústavního soudu ČR sp.zn. III. ÚS 355/96 uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR ve svazku 9, pod č. 124), z níž lze dovodit, že otázky právního posouzení jsou věcí soudu, který není vázán návrhem stran, respektive jejich právním posouzením s tím, že nelze vyloučit posouzení návrhů žalobkyň z pohledu zákona č. [116/1994](#) Sb. nebo ústavního nálezu č. [164/1994](#) Sb., což ostatně plyne i z nálezu Ústavního soudu ČR sp.zn. IV. ÚS 310/98 uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR ve svazku č. 12, pod č.121, v němž se v podstatě uvádí, že výzva učiněná podle § 5 odst. 2 zákona č. [87//1991](#) Sb. ve znění před účinností zákona č. [116/1994](#) Sb. si zachovává svoje účinky i pro nároky podle zákona č. [116/1994](#) Sb.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je postižen vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. písm. f) o.s.ř., a proto Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 a odst. 2 o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)